

DOI 10.37491/UNZ.95.6
УДК 349.42

Леонід МІСІНКЕВИЧ¹,
Анна МІСІНКЕВИЧ²

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Вивчаються правові проблеми функціонування фермерських господарств в Україні як самостійного правового інституту аграрного права. В умовах після відкриття ринку земель аналізуються динаміка та статистика щодо оформлення права приватної форми власності на землю фермерських господарств, яка перебуває на їх балансі у статусі постійного користування. У цьому ключі досліджуються норми земельного та аграрного права й правовий механізм реалізації набуття права приватної власності шляхом безоплатної приватизації для фермерів, у яких земля оформлена на сьогодні у постійному користуванні. Окрім цього, розглядається новоприйнятий у першому читанні Верховною Радою України Законопроект № 6013 «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» й пояснювальна записка до нього, яка була розроблена народними депутатами. Цей документ спрямований на знищення кооперативних правовідносин щодо ведення агробізнесу, шляхом перетворення всіх підприємств в Україні на корпоративні. З цього приводу авторами висловлюється низка зауважень, які є неприйнятними для ведення фермерства в Україні.

¹ доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії держави та права, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, misinkevych1@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-6340-3929>.

² кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри трудового, земельного та господарського права, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, misinkevych@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-2038-6188>.

Наводяться правові та економічні аргументи, які стверджують те, що вищезазначений Законопроект є нищівним для малого та середнього агробізнесу в Україні та не відповідає основним правовим догмам діяльності Європейського Зеленого курсу. Обґрунтовується твердження, що прийняття такого нормативно-правового акта призведе до монополії агрохолдингів та втрати аграрного потенціалу країни як на міжнародному, так і на національному рівнях. У цьому контексті досліджується закордонний досвід діяльності фермерських господарств у країнах, де в пріоритеті корпоративні правовідносини ведення бізнесу, до прикладу: Сполучені Штати Америки та Європейський Союз.

Ключові слова: фермерські господарства, агробізнес, земельна ділянка, ринок земель, підприємства кооперативного типу, підприємства корпоративного типу.

Постановка проблеми. Нині фермерські господарства є основою ведення малого та середнього агробізнесу в сучасних економічно розвинутих країнах світу. Україна, виходячи зі свого історичного розвитку та геополітичного розташування на земній кулі, є аграрною країною. Починаючи з моменту незалежності України та становлення земельної та аграрної реформи, активно розвивається фермерство як самостійний правовий інститут аграрного права. На сьогодні з відкриттям ринку земель в Україні фермерські господарства зазнають певних правових проблем щодо реалізації свого права на землі сільськогосподарського призначення та взагалі зараз на законодавчому рівні постає питання про існування фермерського господарства як самостійної одиниці в площині кооперативних підприємств України. Так, за даними Союзу фермерів України фермерські господарства дуже мляво реалізують своє право власності на землі сільськогосподарського призначення, яке перебуває в них на праві постійного користування. Починаючи з 2021 року, з моменту відкриття ринку земель лише від 1 % до 3 % українських фермерів беруть участь у ньому. За словами експертів, викупити земельні ділянки, які були в постійному користуванні у фермерських господарств, змогли менш як 100 фермерів із більш ніж 20 тис. [1]. Окрім цього, з початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну саме малий та середній агробізнес, який представлений фермерськими господарствами, зазнав шалених втрат, особливо це стосується північних, східних та південних територій України. Наразі багато фермерських господарств перебувають на межі банкрутства через воєнні дії та відсутність фінансової підтримки з боку держави.

Мета статті — вивчення правових проблем діяльності фермерських господарств через призму аналізу земельних та аграрних правовідносин, а також дослідження правових норм проекту Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» і визначення, яким чином означений нормативно-правовий акт вплине на правову природу малого та середнього агробізнесу.

Ступінь розробленості проблеми. Правові та проблеми функціонування фермерських господарств були предметом дослідження у працях таких провідних науковців, як: Р. Джабраїлова [2], В. Єрмоленка [3], Б. Кошового [4], П. Кулиничка [5], А. Мірошніченка [6], В. Носіка [7], Ю. Семчука [4], В. Уркевича [8], В. Устименка [2].

Виклад основного матеріалу. Починаючи з 01 липня 2021 р., коли набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» [9], фермерським господарствам надалася можливість набути землі сільськогосподарського призначення, які вони мають на правовому титулі постійного користування у приватну власність. Ця норма безпосередньо закріплена у вищезазначеному Законі та в Перехідних положеннях Земельного кодексу України, де зазначається, що громадяни України, яким належить право постійного користування, право довічного успадкованого володіння земельними ділянками державної і комунальної власності, призначеними для ведення селянського (фермерського) господарства, а також орендарі земельних ділянок, які набули право оренди землі шляхом переоформлення права постійного користування щодо зазначених земельних ділянок до 2010 року, мають право на викуп таких земельних ділянок у власність з розтермінуванням платежу до десяти років за ціною, яка дорівнює нормативній грошовій оцінці таких земельних ділянок, без проведення земельних торгів. У разі купівлі земельної ділянки з розтермінуванням платежу право власності переходить до покупця після сплати першого платежу [10]. З цього приводу виникає питання: чи можуть фермерські господарства набути право власності на землі сільськогосподарського призначення, які перебувають у них на правовому титулі постійного користування відповідно до положень норм безоплатної приватизації, а саме відповідно до ст.ст. 116, 118 та 121 Земельного кодексу України? Щодо цієї ситуації в земельному законодавстві нічого не зазначено. Нині в ході війни багато фермерських господарств не мають фінансової можливості здійснити викуп таких земельних ділянок. Окрім цього, ми вважаємо, що це дискримінаційний підхід щодо неможливості фермеру безоплатно набути у власність землю, якою він користується багато років, постійно її обробляє та вирощує на ній врожай для подальшої його реалізації на аграрному ринку.

Необхідно зазначити, що у свій час ця норма щодо права постійного користування землею сільськогосподарського призначення діяла з 1992 року по 2002 рік до моменту прийняття чинного Земельного кодексу України; і це був створений перехідний період для селян для того, щоб вони отримали таку землю та почали створювати фермерські господарства, які тоді були новою формою господарювання, що тільки виникала на аграрному ринку України. Такі селяни отримували на той час державні акти на право постійного користування земельною ділянкою сільськогосподарського призначення і продовжують донині користуватися такими землями, здійснюючи на них товарне сільськогосподарське виробництво. Виходячи з

означених позицій, ми вважаємо, що було б доцільно і справедливо з позиції норм земельного права та у зв'язку з воєнним станом в Україні надати можливість безоплатно отримати земельні ділянки у приватну власність, які перебувають у селян на праві постійного користування відповідно до п. «а» ч. 3 ст. 116 Земельного кодексу України, в якому передбачено безоплатну приватизацію земельних ділянок, які перебувають у користуванні громадян [10].

Ще одним викликом сьогодення для діяльності фермерських господарств є розроблення Законопроекту № 6013 від 09 вересня 2021 р. «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» [11], який на початку січня 2023 року був прийнятий за основу в першому читанні Верховною Радою України. Цей нормативно-правовий документ є нищівним для ведення малого та середнього агробізнесу в Україні й ставить під питання існування фермерського господарства як самостійного правового інституту аграрного права. Зазначений нормативний акт взагалі скасовує існування підприємств кооперативного типу в Україні як основної ланки виробництва аграрної продукції. За оцінками багатьох науковців, які проаналізували цей документ з позиції права та економіки, то вони приходять до думки, що проект Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» не має належного наукового обґрунтування, не відповідає сучасним тенденціям розвитку європейської та вітчизняної науки, суперечить міжнародним зобов'язанням України, Конституції України, законам України (зокрема Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»), не має чітко визначеної мети та предмета правового регулювання, не відповідає «критеріям якості закону», суперечить очікуванням суспільства та бізнесу у сталості та прогнозованості розвитку правової системи, не має прогнозу регуляторного впливу та наслідків для економіки України та у разі прийняття здатен нанести суттєву шкоду економіці України [2, с. 94]. Стосовно цього був також проведений круглий стіл юристами-практиками, а саме Національною асоціацією адвокатів України спільно з представниками Асоціації фермерів України, де було сформовано чітку правову позицію, що цей документ знищить фермерство на селі. Окрім цього, на сайті Президента України була створена петиція про скасування Законопроекту № 6013, але на сьогодні вона так і не набрала відповідної кількості голосів для її розгляду Президентом України.

Необхідно зазначити: у ст. 20 цього документа чітко зазначається, що забороняється створення юридичних осіб в організаційно-правових формах приватного підприємства, колективного підприємства, державного підприємства, казенного підприємства, комунального підприємства, спільного комунального підприємства, дочірнього підприємства, іноземного підприємства, підприємства об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки), підприємства споживчої кооперації, орендного підприємства, індивідуального підприємства, сімейного підприємства, спільного підприємства, підприємства з іноземними інвестиціями, фермерського господарства, ко-

лективного сільськогосподарського підприємства, малого підприємства, колективного підприємства [11]. Відповідно до цієї норми всі фермерські господарства повинні пройти процедуру переоформлення в підприємства корпоративного типу, тобто на базі фермерського господарства утворюється товариство. Така норма є неприйнятною для України як аграрної країни, яка входить у п'ятірку провідних країн світу щодо постачання сільськогосподарської сировини та продукції на міжнародні аграрні ринки. Валовий внесок щодо збуту такої продукції закордон здійснюють саме фермерські господарства, які є конкурентно спроможними у своїй ціновій політиці. У цьому контексті ми повністю підтримуємо думку Б. П. Кошового та Ю. І. Семчука, що фермерські господарства є в Україні локомотивом розвитку економіки в сучасних умовах; здійснює вагомий вклад у валовому продукті та експорті країни, що обумовлено дією різних факторів впливу серед яких – формування нової аграрної політики [4, с. 73].

Необхідно наголосити, що навіть якщо взяти таку провідну країну світу як США, де основа підприємницької діяльності побудована на корпоративних правовідносинах, то там окреме та поважне місце займає саме фермерство як окремий правовий інститут саме аграрного права. У країнах Європейського Союзу також весь аграрний ринок зосереджено на фермерських господарствах як основоположних виробників органічної сільськогосподарської продукції; і це безпосередньо затверджено програмою Європейського зеленого курсу. Таким чином, Законопроект № 6013 від 09 вересня 2021 р. «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» суперечить правовій політиці Європейського Союзу та створює правові перешкоди України до її інтеграції у Європейський Союз.

Окрім цього, у вищезазначеному Законопроекті ст. 22 передбачено, що протягом п'яти років з дня набрання чинності цим Законом власник (суб'єкт, що виконує функції власника підприємства) зобов'язаний прийняти рішення про реорганізацію підприємства (злиття з господарським товариством, приєднання до господарського товариства, перетворення в господарське товариство) або його ліквідацію [11]. Виходячи з цієї норми, агрохолдинги будуть мати всі правові підстави повністю поглинути фермерські господарства разом з їхніми земельними ділянками та майновими комплексами, що становить загрозу повної монополізації аграрного ринку держави великими корпораціям. Таке може призвести в майбутньому до того, що Україна перетвориться в країну, яка виробляє та постачає на світові аграрні ринки суто сільськогосподарську сировину, а не продукцію. Це випливає з того, що практично всі агрохолдинги в Україні на сьогодні спеціалізуються саме на виробництві сировини сільськогосподарського походження, так як це вимагає менших фінансових затрат з боку виробника та дає йому можливість за короткий проміжок часу швидко заробити кошти і не затрачати ресурсний потенціал на раціональне використання та охорону земель сільськогосподарського призначення.

Так як у вищезазначеному Законопроекті № 6013 зазначається, що всі фермерські господарства повинні наступні п'ять років бути реорганізовані в підприємства корпоративного типу, то стосовно цього виникають ще

наступні питання щодо правового механізму реорганізації фермерства в інші організаційно-правові форми. Яким чином цей процес буде здійснюватися в правовій площині стосовного переоформлення майна, земель, які належать фермерським господарствам як на праві власності, так і на праві постійного користування, також як буде відбуватися процес переоформлення внутрішньої документації щодо ведення агробізнесу, скільки це буде займати часу, а також у яку суму обійдеться ця реорганізація для фермерів і чи будуть виділені для цього відповідні кошти державою, тому що у зв'язку із воєнними діями фінансове становище фермерів є вкрай критичне. На ці питання в Законопроекті № 6013 відповіді немає.

Варто також зазначити, що означена реорганізація фермерських господарств у різноманітні товариства корпоративного типу спричинить низку правових спорів щодо правонаступництва, які будуть вирішуватися судами і не один рік стосовно права власності на земельну ділянку та низки інших прав. Яскравим прикладом схожої ситуації в історичному аспекті аграрного права є реорганізація колективних сільськогосподарських підприємств в Україні в різні форми господарювання, яка відбулася ще в далекому 2000 році, але донині суди ще розглядають цілу низку земельних спорів, які були породжені ось такою трансформацією.

Необхідно погодитися в аспекті розгляду цього питання, що чинний Закон України «Про фермерське господарство» [12] в практичній площині є недосконалим та потребує низки змін та доповнень в аспекті правового статусу земельних ділянок фермерських господарств, які були отримані на праві постійного користування та низки ще інших питань. Тут варто наголосити, що є вже вироблена судова практика пленуму Верховного Суду України щодо вирішення означених питань у цих правовідносинах; і суди загальної та спеціальної юрисдикції активно її використовують у роботі. Тому на сьогодні буде доцільнішим здійснити оновлення Закону України «Про фермерські господарства» відповідно до вже сформованої судової практики, аніж знищувати такий інститут аграрного права.

Розглядаючи проблематику існування фермерства в контексті прийняття в першому читанні Законопроекту № 6013, нам слід звернути увагу, що діяльність фермерського господарства та його мета кардинально відрізняються від товариств корпоративного типу. Фермерське господарство створено на основі участі в його діяльності членів однієї сім'ї та родини, яке виробляє товарну сільськогосподарську продукцію на землях сільськогосподарського призначення. Таке господарство відповідно до Закону України «Про фермерське господарство» [12] створюється без набуття статусу юридичної особи, або навпаки.

Наступне питання, яке буде хвилювати фермерів щодо процесу реорганізації, — це фінансова підтримка для ведення малого та середнього агробізнесу, яка нині надається для фермерських господарств в Україні на законодавчому рівні. На думку багатьох юристів та аграріїв, які займаються аналізом означеного Законопроекту, зміна інституційного статусу фермерських господарств на інше — господарське товариство — позбавить сектор фермерства потенціалу індивідуального / сімейного розвитку, який

потребує підтримки держави та неурядових організацій, міжнародної технічної допомоги як соціальний [13].

У цьому контексті необхідно зазначити, що Законом України «Про фермерське господарство» передбачено доволі чіткий та вузькоспрямований сектор фінансової підтримки для фермерства. Так, до прикладу, новостворене фермерське господарство, яке знаходиться у гірській місцевості, може скористатися фінансовою підтримкою перші три роки з боку держави. Ще однією цікавою нормою фінансової підтримки фермерства є те, що держава активно намагається залучити молодь до ведення такої діяльності в сільській місцевості, й тому Законом України «Про фермерське господарство» зазначено, що молоді люди віком до тридцяти п'яти років, які заснували фермерське господарство, можуть скористатися фінансовою підтримкою з боку держави. Окрім цього, слід зазначити, що сьогодні фермерство в Україні має спеціальну установу — Український державний фонд підтримки фермерських господарств, який за підтримки держави здійснює фінансову допомогу для ведення фермерства в Україні. Таким чином, у правовідносинах щодо ведення фермерського господарства сформувався чіткий та пропрацьований алгоритм підтримки малого та середнього агробізнесу, який у нинішніх реаліях є доволі ефективним, а ново розроблений Законопроект № 6013 «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» [11] повністю руйнує встановлену систему фінансової підтримки з боку держави для фермерства, що призведе до банкрутства малого та середнього агробізнесу та до хаосу в аграрному секторі економіки держави.

Нам необхідно зазначити, що в пояснювальній записці до вищезазначеного Законопроекту, який подано парламентом, не наведено жодного вагомого аргументу, чому саме фермерські господарства повинні припинити свою діяльність шляхом їх реорганізації в підприємства корпоративного типу. Натомість там зазначається, що з 90-х років держава Україна, перебуваючи на шляху ринкових реформ, запроваджувала нові правила з регулювання права власності, визначення і закріплення основних організаційно-правових форм юридичних осіб. Водночас зазначені реформи фактично не торкнулися таких «квазіречових прав», як господарське відання та оперативне управління, а також діяльності підприємств [14]. У цьому документі також є посилання на дві постанови Верховного Суду [15; 16], якими зазначається, що в судовій практиці не сформовано одностайного правового розуміння «приватного партнерства»; і це ускладнює на практиці правозастосовну діяльність з означеного питання. Відповідними постановами сформовано, що «приватне партнерство» — це і є товариства.

Аналізуючи вищезазначений Законопроект та пояснювальну записку до нього, ми повністю поділяємо думки науковців аграрного та земельного права, які стверджують, що означений документ розроблений на знищення Господарського кодексу України та кооперативного підприємства в державі в цілому як самостійного сегменту малого та середнього бізнесу. З цього приводу є слухна думка В. М. Єрмоленка, який доводить у своїй праці, що цивілісти ще двадцять років тому рахували колективні та орен-

дні підприємства, втім, як і фермерські господарства, корпоративними підприємствами, які не входять до системи підприємницьких товариств згідно з Цивільним кодексом України, але є самостійними організаційно-правовими формами відповідно до Господарського кодексу України [2, с. 44].

Отже, проаналізувавши сучасні правові реалії у правовідносинах з діяльності фермерських господарств в Україні, ми приходимо до одностайної позиції, що прийнятий у першому читанні Верховною Радою України Законопроект № 6013 «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» знищує не тільки малий та середній агробізнес у державі, а ставить під загрозу існування аграрного права як юридичної галузі. Ми вважаємо, що навпаки на законодавчому рівні необхідно затвердити, що фермерство є основою аграрного ладу України та надати можливість фермерам більш вигідні та лояльні умови ведення агробізнесу в аспекті набуття безкоштовного права власності на земельні ділянки, які перебувають у них в постійному користуванні.

Список використаних джерел

1. У ринку землі беруть участь всього 3 % українських фермерів (24.01.2022; 14:01). *Landlord*. URL: <https://t.ly/2fgv0>.
2. Устименко В., Джабраїлов Р. Особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань: науково-правова оцінка законопроекту № 6013. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2021. № 2. С. 85–96.
3. Єрмоленко В. М. Організаційно-правові форми сучасного агробізнесу: стан та примарні перспективи. *Агробізнес в умовах агроекоциду: сучасні виклики, проблеми відповідальності та уроки сталості* : зб. матер. та тез доп. учасн. панельної дискусії VII Харківського міжнародного юридичного форуму (м. Харків, 29 вересня 2023 р.). Харків, 2023. С. 44–48.
4. Кошовий Б., Семчук Ю. Перспективи розвитку фермерських господарств як організаційно-правової форми сільськогосподарського підприємництва. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2018. Вип. 20. С. 72–75.
5. Кулинич П. Ф. Продовольча безпека України та світу в умовах збройних конфліктів: шляхи вдосконалення правового забезпечення. *Продовольча та екологічна безпека у військовій і післявоєнній часи: правові виклики для України та світу* : тези доп. учасн. Міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16 вересня 2022 р.). Київ, 2022. С. 34–37.
6. Мірошніченко А. М. До питання визначення земельної правосуб'єктності фермерських господарств. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 443–445.
7. Носік В. В. Право власності на землю Українського народу. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 544 с.
8. Уркевич В. Правові аспекти створення та функціонування сімейних фермерських господарств. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право*. 2016. Вип. 243. С. 67–75.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення. Закон України від

- 31.03.2020 р. № 552–ІХ. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/921kR>.
10. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768–ІІІ. *Відомості Верховної Ради України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/POqL8>.
 11. Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період. Проект закону від 09.09.2021 р. № 6013. *Верховна Рада України*. URL: <https://t.ly/ABaJk>.
 12. Про фермерське господарство. Закон України від 19.06.2003 р. № 973–ІV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/WUK-1>.
 13. Громов О. Що загрожує фермерським господарствам? *Урядовий кур'єр*. 2023. № 56. 21 березня. URL: <https://t.ly/5yqRJ>.
 14. Пояснювальна записка до Законопроекту № 6013 «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період». *Верховна Рада України*. URL: <https://t.ly/qHReA>.
 15. Постанова Великої палати Верховного Суду від 29.06.2021 р. у справі № 916/2813/18 за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_3, ОСОБА_4 про визнання договору дарування недійсним. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://t.ly/Hhw0z>.
 16. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 06.03.2018 р. у справі № 907/167/17 за позовом ОСОБА_3 до Приватного підприємства «Ужгородські Аграрні Інвестиції» про визнання рішення позачергових загальних зборів недійсним. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://t.ly/QNGD3>.

Надійшла до редакції 29.11.2023
Рекомендовано до друку 15.12.2023

**Leonid MISINKEVYCH,
Anna MISINKEVYCH**

(Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law)

Modern Trends In The Reform Of The Legal Status Of Farms In Ukraine

The article studies the legal problems of the functioning of farms in Ukraine as an independent legal institution of agrarian law. After the opening of the land market, the authors analyse the dynamics and statistics regarding the registration of the right of private ownership of farm land, which is on their balance sheet in the status of permanent use. In this vein, the norms of land and agrarian law and the legal mechanism for the realization of the acquisition of the right to private property through free privatization for farmers whose land is currently registered for permanent use are investigated. In addition, the article examines the newly adopted draft law № 6013 «On the peculiarities of the regulation of entrepreneurial activities of certain types of legal entities and their associations in the transition period» adopted in the first reading by the Verkhovna Rada and the explanatory note to it, which was developed by people's deputies. This document is aimed at the destruction of cooperative legal relations in the conduct of agribusiness, by transforming all enterprises in Ukraine into corporate ones. In this regard, the authors express a number of comments that are unacceptable for farming in Ukraine. In this regard, the authors express a number of comments that are unacceptable for farming in Ukraine. In the scientific work, the scientists present legal

and economic arguments, which claim that the above bill is devastating for small and medium-sized agribusiness in our country and does not correspond to the main legal dogmas of the European Green Course. According to the authors, the adoption of such a regulatory act will lead to the monopoly of agricultural holdings and the loss of the country's agricultural potential both at the international and national levels. In this context, the foreign experience of farming operations in countries where corporate legal relations of business are a priority, for example, the United States of America and the European Union, is studied.

Keywords: farms, agribusiness, land plot, land market, cooperative type enterprises, corporate-type enterprises.